

УДК 339.564

Г. М. Запша,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту і маркетингу,
Одеський державний аграрний університет

ДИНАМІКА ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ В УМОВАХ ДОМІНУВАННЯ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

G. Zapsha,
Ph.D in economic sciences, associate professor, the head of management and marketing department,
Odesa state agrarian university

THE DYNAMICS OF EXPORT AND IMPORT OF AGRICULTURAL GOODS IN CONDITIONS OF DOMINATION OF PRIVATE PROPERTY IN AGRICULTURE

Розглянуто тенденції розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською та продовольчою продукцією в контексті кардинальних перетворень відносин власності в аграрному секторі. Досліджено показники динаміки та товарної структури обсягів агропродовольчого експорту та імпорту за період з 2005 по 2012 роки. Встановлено, що в експортній виручці агропродовольчої продукції України домінують продукти, що мають сировинне призначення та низьку додаткову вартість. Водночас, готові харчові продукти та продукція тваринного походження демонструють низькі темпи приросту та зменшують свою експортну вагомість. Обґрунтовано, що зовнішньоекономічна діяльність потребує суттєвого корегування на предмет формування збалансованої імпоротної політики щодо сільськогосподарської продукції в інтересах вирішення низки соціально-економічних проблем, що пов'язані з пореформним розвитком відносин власності в сільському господарстві. Доведено необхідність системного удосконалення національної аграрної політики щодо розвитку відносин власності та зовнішньоекономічної діяльності стосовно сільськогосподарської та продовольчої продукції.

The article considers the development trends of foreign trade of agricultural and food products in a context of cardinal transformations of the property relations in agrarian sector. The dynamics and product structure of volumes of agricultural and food exports and imports are investigated for the period from 2005 to 2012. It is established that in export revenue of Ukrainian agriculture and food production the products with material and low added value are dominating. At the same time, foodstuffs and animal products demonstrate low growth rates and reduce their export validity. It is substantiated that the foreign economic activity requires substantial adjustments to the creation of balanced import policy for the agricultural products in the interests of solving of socio-economic issues associated with the post-reform development of property relations in agriculture. The need for the systematic improvement of the national agrarian policy is proven regarding to the development of property relations and foreign economic activity in respect of agricultural and food products.

Ключові слова: експорт, імпорт, відносини власності, сільське господарство.
Key words: export, import, property relations, agriculture.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Переведення аграрного сектора України на ринкові механізми господарювання здійснювалося на основі приватизації землі та майна як найважливішого та об'єктивно необхідного чинника формування приватного сектора, економічна місія якого на селі полягає в активізації бізнесу, зростанні обсягів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, підвищенні прибутковості підприємств та рівня доходів їх працівників, залученні внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів для запровадження моделі інноваційно-технологічного роз-

витку аграрного виробництва. Проте сучасні соціально-економічні процеси, що протікають в аграрному секторі, супроводжуються певними суперечностями та негативними тенденціями, в тому числі і в сфері зовнішньої торгівлі агропродовольчими товарами. Нагальність повномасштабної реалізації експортного потенціалу аграрного сектора економіки України, усунення існуючих диспропорцій в товарній структурі агропродовольчого експорту та імпорту, збалансування обсягів надходжень на внутрішній продовольчий ринок продуктів вітчизняного та іноземного походження обумовлює потребу в науково-прикладних дослідженнях динаміки та структури експорту та

Таблиця 1. Динаміка експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції, тис. дол. США

Види продукції	Роки					2012 р. до 2005 р.	
	2005	2009	2010	2011	2012	+/-	%
Усього	4304840	9514866	9935979	12804109	17880597	13575757	415,4
Живі тварини	2795	9571	3637	9839	7698	4903	275,4
М'ясо та їстівні субпродукти	154440	79142	90179	197907	315886	161446	204,5
Риба і ракоподібні	9643	25176	21008	19654	18793	9150	194,9
Молоко та молочні продукти, яйця птиці	553598	476447	648787	703758	612398	58800	110,6
Інші продукти тваринного походження	11542	5632	7776	5448	6547	-4995	56,7
Живі дерева та інші рослини	486	1599	1782	1857	1594	1108	328,0
Овочі	39332	159400	119209	132946	138538	99206	352,2
Їстівні плоди та горіхи	102166	176533	208837	217320	199850	97684	195,6
Кава, чай	2301	7352	9870	14046	12903	10602	560,8
Зернові культури	1383083	3556197	2467061	3617122	6999871	5616788	506,1
Продукція борошномельно-круп'яної промисловості	29134	89701	80848	111166	105070	75936	360,6
Насіння і плоди олійних рослин	135441	1040363	1085659	1434808	1753974	1618533	1295,0
Шелак природний	271	745	1261	938	979	708	361,3
Рослинні матеріали для виготовлення	2573	3003	1687	1752	1122	-1451	43,6
Продукти з м'яса, риби	27006	37985	48687	50073	65028	38022	240,8
Цукор і кондитерські вироби з цукру	110159	165185	206503	241879	341218	231059	309,8
Какао та продукти з нього	239319	448560	591612	675727	662341	423022	276,8
Готові продукти із зерна	97736	204893	254290	339019	377483	279747	386,2
Продукти переробки овочів	118969	148254	210390	228320	323454	204485	271,9
Різні харчові продукти	49394	88411	122920	162429	195388	145994	395,6
Алкогільні і безалкогільні напої та оцет	419191	458631	443700	383046	385004	-34187	91,8
Залишки і відходи харчової промисловості	139641	322098	479066	626636	877723	738082	628,6
Тютюн і промислові замітники тютюну	89373	213966	213897	232012	266278	176905	297,9

Джерело: розраховано за [7, с. 69].

імпорту агропродовольчих товарів в умовах домінування приватної власності в сільському господарстві.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ ВКАЗУЄ НА ПРИСКІПЛИВУ УВАГУ З БОКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ ДО ОКРЕСЛЕНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

Обґрунтування необхідності нарощування та визначення основних чинників реалізації експортного потенціалу економіки України, включаючи її аграрний сектор, на сучасному етапі розвитку світогосподарських процесів здійснюється Грущинською Н.М., Музиченко М.П. [1, с. 19—20]. Вплив експорту та імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції на формування фондів споживання основних продуктів харчування, особливо в частині споживання м'яса, молока та м'ясних і молочних продуктів, вивчається Федуловою І.В. [2]. Особливості адаптації вітчизняного агропромислового комплексу до умов членства Ук-

раїни у СОТ та перспективи його розвитку з урахуванням посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів в світовому економічному просторі представлені в роботах Кобути І.В. [3], Осташко Т.О. [4]. Механізми формування та реалізації регуляторної політики у сфері зовнішньої торгівлі в цілому і, зокрема, сільськогосподарськими та продовольчими товарами опрацьовуються в наукових виданнях А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник [5], К.С. Кваши [6] та інших фахівців. Разом з тим, існуючі проблеми та суперечності сучасного етапу трансформації відносин власності в сільському господарстві України віддзеркалюються в певних диспропорціях структурних зрушень у зовнішній торгівлі товарами агропродовольчої групи. Цим обумовлюється необхідність науково-економічного обґрунтування системних рішень у сфері державної аграрної політики, яка комплексно поєднувала б: заходи з удосконалення відносин власності в сільському господарстві;

механізми реалізації приватних інтересів суб'єктів господарювання на зовнішньому ринку; загальнодержавні інтереси щодо забезпечення продовольчої безпеки, збалансування внутрішнього продовольчого ринку та отримання соціально-економічних результатів від повноцінного включення національного агропромислового комплексу у світове господарство.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження полягає в аналізі динаміки та структури обсягів експорту та імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції в умовах домінування в аграрному секторі приватної форми власності та науково-економічному обґрунтуванні необхідності комплексного підходу щодо формування експортно-імпоротної політики з визначенням заходів з удосконалення відносин власності в сільському господарстві.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЇХ ОБґРУНТУВАННЯ

Формуючи фундамент економічної глобалізації, еволюція відносин власності вивела вітчизняний аграрний сектор на необхідність вирішення проблеми планетарного масштабу в частині забезпечення продовольчої безпеки як населення України, так і певного його світового сегменту. За умов домінування приватної власності в аграрному секторі масштаби участі останнього в процесах економічної глобалізації засвідчує динаміка експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції (табл. 1).

Аналіз наведених даних показує, що за межі країни продається досить широкий асортимент сільськогосподарської та продовольчої продукції. Проте в експортній номенклатурі товарні групи мають різні масштаби, вагомість та тенденції розвитку. Так, у 2012 р. максимальна вартість експортованої продукції приходить на групу продуктів рослинного походження (понад 9,2 млрд дол. США), що складало 51,5 % від загальної суми виручки від проданої за кордон всієї сільськогосподарської та продовольчої продукції. Характерною рисою для цієї товарної групи постає досить стійке зростання обсягів валютного доходу, що за період дослідження в абсолютних величинах збільшився на 7,5 млрд дол. США або у 5,4 рази.

Суттєвим був також валютний приріст від експорту товарної групи, що відбиває жири та олії тваринного або рослинного походження. У 2012 р. виручка від їх експорту становила понад 4,2 млрд дол. США, збільшившись по

відношенню до 2005 р. на 3,6 млрд дол. США або майже у 7,2 рази. Питома вага цих товарів в загальному експорті знаходилася в межах 13,6 — 26,6 відсотків. Товарами даної групи в абсолютних величинах формується стабільно зростаючий експортний тренд та має місце досить стале позитивне зростання у відносних вимірах щодо загальної суми експортного доходу.

В абсолютних величинах зростають суми експортної виручки від продажу товарів, що формують групи готові харчові продукти, а також — живі тварини та продукція тваринного походження. Так, у 2012 р. по відношенню до 2005 р. експорт готових харчових продуктів збільшився на 2,2 млрд дол. США або більш ніж у 2,7 раз, а живих тварин та продукції тваринного походження підвищився на 229,3 млн дол. США або на 31,3 %. Проте темпи приросту цих товарних груп суттєво поступаються темпам приросту продукції рослинного походження, а також групі жири та олія тваринного або рослинного походження. Як наслідок, питома вага товарної групи готових харчових продуктів у загальному експорті за період дослідження скоротилася на 10,5 відсоткових пункти (в.п.), а групи живих тварини та продукції тваринного походження — на 11,6 відсоткових пунктів.

У розрізі конкретних асортиментних позицій у 2012 р. одноосібним лідером експорту виступала продукція зернових культур, продаж якої за кордон забезпечував майже 7 млрд дол. США валютних надходжень, а питома вага в загальному експорті сільськогосподарської та продовольчої продукції становила 39,1 %. При цьому в абсолютних та відносних величинах формується сталий позитивний тренд зернового експорту. Адже за період дослідження виручка від експортування зерна збільшилася на 5,6 млрд дол. США або зросла майже в 5,1 рази.

Найвищі темпи приросту експорту демонструють насіння і плоди олійних рослин. Від їх продажу за кордон валютні надходження у 2012 р. по відношенню до 2005 р. збільшилися майже в 13 разів або на 1,6 млрд дол. США. Вищий за середній рівень приросту з експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції мають такі асортиментні позиції, як кава та чай, виручка від продажу яких зросла в 5,6 рази, а також залишки і відходи харчової промисловості (в 6,3 рази).

Найменшу експортну значущість з продажу сільськогосподарської та продовольчої продукції мають живі тварини, риба і ракоподібні, інші продукти тваринного походження, живі дерева та інші рослини, кава і чай, про-

Таблиця 2. Динаміка імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції, тис. дол. США

Види продукції	Роки					2012 р. до 2005 р.	
	2005	2009	2010	2011	2012	+/-	%
Усього	2683898	4936007	5763547	6346706	7519661	4835763	280,2
Живі тварини	42803	74299	67520	76597	96500	53697	225,5
М'ясо та істивні субпродукти	166516	568481	458117	292145	722014	555498	433,6
Риба і ракоподібні	221669	471196	568562	505514	687662	465993	310,2
Молоко та молочні продукти, яйця птиці	61378	140512	135589	150362	196436	135058	320,0
Інші продукти тваринного походження	7270	13027	12183	10753	15759	8489	216,8
Живі дерева та інші рослини	33965	62040	73876	99651	153573	119608	452,2
Овочі	11809	77815	129974	133200	146655	134846	1241,9
Їстівні плоди та горіхи	1936887	631896	733345	683446	1129997	-806890	58,3
Кава, чай	109125	194310	234125	306477	321843	212718	294,9
Зернові культури	57596	98539	145584	219855	249133	191537	432,6
Продукція борошномельно-круп'яної промисловості	24941	20210	27543	49559	28267	3326	113,3
Насіння і плоди олійних рослин	73924	135596	178934	285542	359050	285126	485,7
Шелак природний	20167	39018	39635	37081	39039	18872	193,6
Рослинні матеріали для виготовлення	398	524	888	1129	2109	1711	529,9
Продукти з м'яса, риби	101908	78716	100504	124378	140805	38897	138,2
Цукор і кондитерські вироби з цукру	78982	87551	231454	230705	83496	4514	105,7
Какао та продукти з нього	226913	302339	407374	491785	449593	222680	198,1
Готові продукти із зерна	52757	96162	125927	164766	170859	118102	323,9
Продукти переробки овочів	110308	196392	223454	277284	267018	156710	242,1
Різні харчові продукти	299454	421873	466911	592067	593536	294082	198,2
Алкогільні і безалкогільні напої та оцет	115664	189063	270558	421024	492814	377150	426,1
Залишки і відходи харчової промисловості	111706	206616	208438	247119	259626	147920	232,4
Тютюн і промислові замітники тютюну	357003	455569	471445	477598	507624	150621	142,2

Джерело: розраховано за [7, с. 71].

дукція борошномельно-круп'яної промисловості, шелак природний, рослинні матеріали для виготовлення, продукти з м'яса і риби. Їх питома вага в загальному обсягу валютних надходжень протягом періоду дослідження не перевищувала 1 %. Звітнього року цей перелік доповнив експорт овочів.

За загального стабільного зростання виручки від експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції, що за період дослідження збільшилася на 13,6 млрд дол. США або в 4,2 рази, в асортименті продажу мають місце товарні асортиментні позиції, які в абсолютних та відносних величинах скорочують валютні надходження. Так, у 2012 р. по відношенню до 2005 р. сума грошової виручки від експорту рослинних матеріалів для виготовлення зменшилася на 1,4 млн дол. США або на 56,4 %, інших продуктів тваринного походження — на 4,9 млн дол. США або на 43,3 %, алкогольних і безалкогольних напоїв та оцту — на 34,1 млн дол. США (на 8,2 %).

Нижчий за середній рівень приросту з експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції мають такі асортиментні позиції, як живі тварини; м'ясо та істивні субпродукти, риба і ракоподібні; молоко та молочні продукти, яйця птиці; живі дерева та інші рослини; овочі; істивні плоди та горіхи; продукція борошномельно-круп'яної промисловості; шелак природний; продукти з м'яса, риби; цукор і кондитерські вироби з цукру; какао та продукти з нього; готові продукти із зерна; продукти переробки овочів; різні харчові продукти; тютюн і промислові замітники тютюну.

Дослідженнями встановлено, що збільшення обсягів експортних доходів компенсує втрати національної економіки внаслідок збільшення обсягів імпорту та згортання чи вимушеної переорієнтації виробництва, які програли у конкурентній боротьбі. Зростання доходів від експорту також має стати джерелом ресурсів для структурної перебудови та модернізації національної економіки, бюджетних коштів, необ-

хідних для компенсації негативного соціально-го ефекту від посилення конкурентного тиску на українські компанії [8, с. 309]. Тому зниження приросту продажу продукції за межі країни та ще в більшій мірі скорочення експорту вітчизняної продукції вказують на необхідність проведення цілеспрямованої державної політики щодо подолання зазначених негативних процесів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Динаміка імпорту агропродовольчої продукції відбиває дуальний характер участі аграрного сектора в економічній глобалізації та світовій регіоналізації. Розрахунки та відповідні цифрові матеріали, згідно офіційних статистичних даних [7, с. 71], наведено в таблиці 2.

Аналіз наведених даних показує, що в Україну імпортується досить широкий асортимент сільськогосподарської та продовольчої продукції, товарні групи яких у структурі імпорту різняться своїми масштабами та вагомістю. Адже у 2012 р. максимальна вартість імпортованої продукції приходить на групу готових харчових продуктів (майже 3 млрд дол. США), що складало 39,4% від загальної суми вартості купівлі за кордоном сільськогосподарської та продовольчої продукції. Для цієї товарної групи характерним є досить зростання обсягів валютних витрат, що за період дослідження в абсолютних величинах збільшилися на 1,5 млрд дол. США або подвоїлися.

Вагомими також були валютні витрати на імпорт продукції товарної групи, що відбивають продукти рослинного походження. У 2012 р. вартість їх імпорту перевищувала 2,4 млрд дол. США, збільшившись по відношенню до 2005 р. на 1,9 млрд дол. США або у 4,6 рази. Частка цих товарів в загальному імпорті знаходилася в межах від 19,6 % до 32,3 %, з яких максимальне значення приходить на звітний рік. Товарами даної групи формується стабільно зростаючий імпортний тренд як в абсолютних, так і у відносних величинах.

В абсолютних величинах зростають суми витрат на імпорт товарів, що формують асортиментні групи, до яких відносяться живі тварини і продукція тваринного походження, а також жири та олії тваринного або рослинного походження. Так, у 2012 р. по відношенню до 2005 р. імпортні закупівлі живих тварин та продукції тваринного походження збільшилися на 1,2 млрд дол. США або більш ніж у 3,4 рази, а жирів та олій тваринного або рослинного походження підвищилися на 202,2 млн дол. США або майже в 2 рази.

Проте, якщо темпи приросту імпорту першої товарної групи перевищують середній

рівень імпортного приросту сільськогосподарської та продовольчої продукції по країні в цілому, то по товарній групі жири та олія тваринного або рослинного походження темпи приросту імпорту поступаються відповідним середнім значенням. Як наслідок, за період дослідження питома вага імпорту товарної групи живі тварини та продукція тваринного походження збільшилася в загальному імпорті на 4,3 в. п., а товарної групи жири та олія тваринного або рослинного походження, навпаки, скоротилася на 2,2 відсоткових пунктів.

Стосовно конкретних асортиментних позицій у 2012 р. лідерами імпорту виступають їстівні плоди та горіхи, валютні витрати на купівлю яких за кордоном становили понад 1,1 млрд дол. США. Імпортується також м'ясо та їстівні субпродукти (понад 722 млн дол. США), риба і ракоподібні (687,7 млн дол. США), частки яких в загальному імпорті сільськогосподарської та продовольчої продукції склали, відповідно, 15 %; 9,6 та 9,1 %. Якщо питома вага в загальному імпорті сільськогосподарської та продовольчої продукції риби і ракоподібних була досить стабільною та знаходилася в межах від 7,9 % до 9,9 %, то частки м'яса та їстівних субпродуктів (4,6—11,5 %), а також їстівних плодів та горіхів (7,2—15 %) протягом періоду дослідження відзначаються досить значними амплітудами коливань. При цьому загальне зростання частки імпорту їстівних плодів та горіхів (на 7,8 в. п.) відбувалося на тлі суттєвого скорочення валютних витрат на їх закупівлю за кордоном. Вказана асортиментна позиція виділяється зменшенням абсолютної вартості імпорту (на 806,9 млрд дол. США або на 41,7 %), тоді як імпорт всіх інших — зростає і по окремим із них формує досить стійкий висхідний тренд.

Протягом періоду дослідження найвищі темпи приросту імпортних витрат демонструє овочева продукція. На їх закупівлю за кордоном валютні витрати у 2012 р. по відношенню до 2005 р. збільшилися в 12,4 рази або на 134,8 млн дол. США. Вищий за середній рівень мав місце приріст імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції на м'ясо та їстівні субпродукти, валютні витрати яких на закупівлю зросли в 4,3 рази, а також на рибу і ракоподібні (в 3,1 рази), на молоко та молочні продукти, яйця птиці (в 3,2 рази), на живі дерева та інші рослини (в 4,5 рази), на каву і чай (в 2,9 рази), на зернові культури (в 4,3 рази), на насіння і плоди олійних рослин (в 4,9 рази), на рослинні матеріали для виготовлення (в 5,3 рази), на готові продукти із зерна (в 3,2 рази), на алкогольні і безалкогольні напої та оцет (в 4,3 рази). Вод-

ночас, нижчий за середній рівень приросту з імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції мають такі асортиментні позиції, як живі тварини; інші продукти тваринного походження; продукція борошномельно-круп'яної промисловості; шелак природний; продукти з м'яса, риби; цукор і кондитерські вироби з цукру; какао та продукти з нього; продукти переробки овочів; різні харчові продукти; залишки і відходи харчової промисловості; тютюн і промислові замітники тютюну.

Найменшу імпорту вагомість при купівлі сільськогосподарської та продовольчої продукції за кордоном мають інші продукти тваринного походження, продукція борошномельно-круп'яної промисловості, шелак природний, рослинні матеріали для виготовлення. Питома вага цих асортиментних позицій в загальному обсязі імпорту витрат протягом періоду дослідження не перевищувала 1 %.

Значні в абсолютних величинах витрати валютних коштів на імпорт їстівних плодів та горіхів, м'яса та їстівних субпродуктів, риби і ракоподібних, а також приріст вартості імпорту овочевих продукція, молока та молочних продуктів, яєць птиці, живих дерев та інших рослин, зернових культур, насіння і плодів олійних рослин, живих тварин, інших продуктів тваринного походження, тютюну і промислових замінників тютюну вказують на відтік валюти за межі країни та заохочують до їх виробництва зарубіжних товаровиробників, аграрних зокрема. Водночас, ці кошти можуть бути орієнтовані на стимулювання вітчизняного сільського господарства, бо вказані товари мають в країні сприятливі умови для виробництва.

Зростання витрат на імпорт рослинних матеріалів для виготовлення, готових продуктів із зерна, алкогольних і безалкогольних напоїв та оцту, продукції борошномельно-круп'яної промисловості, шелаку природного, продуктів з м'яса і риби, цукру і кондитерських виробів з цукру, продуктів переробки овочів, різних харчових продуктів, залишків і відходів харчової промисловості вказує на потребу прискореного розвитку національної промислової переробки сільськогосподарської продукції.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведені дослідження динаміки експорту та імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції в умовах домінування в аграрному секторі приватної форми власності, дають підстави для наступних узагальнюючих висновків.

1. Україна стабільно нарощує валютні надходження до країни за рахунок збільшення продажу за кордон агропродовольчої продукції. Більшість асортиментних позицій сільськогосподарської та продовольчої продукції, експорт яких скорочується або має низький темп приросту належить до групи товарів масового споживання, нарощування виробництва якої забезпечує: збільшення інвестиційних та валютних надходжень в економіку країни, прискорення інтеграції вітчизняного сільського господарства у світовий економічний простір, зниження гостроти соціально-економічної проблеми щодо зайнятості сільського населення, підвищення рівня добробуту мешканців села, удосконалення соціально та виробничої інфраструктури сільських територій, посилення експортного потенціалу національного господарського комплексу, впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничо-господарську діяльність господарюючих суб'єктів агропромислового комплексу, зміцнення позитивного іміджу української нації.

2. Експорт сільськогосподарської та продовольчої продукції характеризується широким асортиментом товарів, доходи від продажу яких суттєво різняться між собою за масштабами, вагомістю, темпами приросту та спрямуванням трендів. В експортній виручці агропродовольчої продукції України домінують продукти, що мають сировинне призначення та низьку додаткову вартість, водночас, готові харчові продукти та продукція тваринного походження демонструють низькі темпи приросту та зменшують свою експортну вагомість.

3. Зовнішньоекономічна діяльність потребує суттєвого корегування на предмет формування збалансованої імпортової політики щодо сільськогосподарської продукції в інтересах соціально-економічного зростання вітчизняного аграрного сектора. Заміна імпорту на вироблену в країні аналогічну продукцію має економічну доцільність, бо дозволяє ефективно використовувати ресурсний потенціал національного аграрного сектора, економічно витратити валютні кошти, вирішувати низку соціально-економічних проблем, що пов'язані з пореформеним розвитком відносин власності в сільському господарстві.

4. Для виробництва готових харчових продуктів, що імпортуються в значних масштабах в країну, існує досить надійна сировинна база та має місце відповідне сучасним вимогам виробничо-технологічне та кадрово-управлінське забезпечення. Тому важливо збалансувати

економічні інтереси виробників сільськогосподарської продукції та учасників її промислової переробки і продавців з тим, щоб заохочувати їх до ефективної взаємодії як у внутрішній, так і у зовнішній торгівлі.

5. Високоєфективна участь України в процесах економічної глобалізації потребує системного удосконалення національної аграрної політики щодо розвитку відносин власності та зовнішньоекономічної діяльності стосовно сільськогосподарської та продовольчої продукції за рахунок: створення рівних та сприятливих умов для реалізації економічних інтересів суб'єктів господарювання, незалежно від їх форм власності, розмірів та належності до сфери виробництва, переробки чи збуту продукції; виведення відносин власності в частині реалізації прав володіння, користування і розпорядження засобами виробництва та виготовленою продукцією на якісно новий рівень, що відповідає аналогам високорозвинених країн; нарощування експортного потенціалу аграрного сектора на основі існуючих сприятливих для виробничо-господарської діяльності природно-географічних умов, використання сучасних науково-інформаційних, техніко-технологічних, організаційно-економічних та соціально-політичних здобутків; раціоналізації структури експорту в розрізі товарного асортименту на користь продукції з високим рівнем доданої вартості; здійснення імпортозаміщення товарів, що завозяться із-за кордону, за наявності вітчизняних товарів-аналогів, які за своїми властивостями та ринковими характеристиками не поступаються виробам інших країн походження; удосконалення імпоротної структури, що посилює інноваційно-інвестиційну складову виробництва сільськогосподарської та продовольчої продукції та її збут на світовому ринку.

Література:

1. Грущинська Н.М. Розвиток експортного потенціалу України в сучасних світогосподарських процесах / Н.М. Грущинська, М.П. Музиченко // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — №7(109). — С. 19—25.

2. Федулова І.В. Вплив експорту і імпорту агропромислового комплексу на формування фонду споживання / І.В. Федулова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10839/1/Impact.pdf>

3. Кобута І.В. Другий рік України у СОТ: аналіз результатів та нові завдання для АПК / І.В. Кобута // АгроСвіт. — 2010. — № 19. — С. 2—7.

4. Осташко Т.О. Сільське господарство в умовах СОТ і ЄС / О.Т. Осташко. — К.: Інститут сільського розвитку, 2005. — 70 с.

5. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі: монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. — К.: КНТЕУ, 2010. — 470 с.

6. Кваша К.С. Тарифні квоти та мита на аграрну продукцію при формуванні зони вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною / К.С. Кваша // Економіка АПК. — 2013. — № 11. — С. 99—106.

7. Сільське господарство України. Статистичний збірник за 2012 рік / Державна служба статистики України; ред. Н.С. Власенко. — Київ: ТОВ "Август Трейд", 2013. — 402 с.

8. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я.А. Жаліло. — К.: НІСД, 2009. — 336 с.

References:

1. Grushchynska, N.M. and Muzychenko, M.P. (2010), "The development of export potential of Ukraine in the modern world economic processes", *Aktualni problemi ekonomiki*, vol. 7, pp. 19—25.

2. Fedulova, I.V. "The impact of the export and import of agricultural complex on the formation of consumption Fund", available at: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10839/1/Impact.pdf> (Accessed 15 February 2014).

3. Kobuta, I.V. (2010), "The second year of Ukraine in WTO: an analysis of results and new challenges for agriculture", *AgroSvit*, vol. 19, pp. 2—7.

4. Ostashko, T.O. (2005), *Sil'ske hospodarstvo v umovakh SOT i YeS [An agricultural industry in the WTO and EU conditions]*. Kyiv: Instytut sil'skoho rozvytku [in Ukrainian].

5. Mazaraki, A.A. and Melnyk, T.M. (2010), *Regulatorna politika u sferi zovnishnoi torhivli: monografiia [Regulatory policy in the foreign trade sphere: monograph]*, KNTEU, Kyiv, Ukraine.

6. Kvasha, K.S. (2013), "Tariff quotas and tariffs on agricultural products in the formation of a free trade area between the EU and Ukraine", *Ekonomika APK*. vol. 11, pp. 99—106.

7. *Sil'ske hospodarstvo Ukraini. Statistichnyi zbirnik za 2012 rik. (The Ukrainian agriculture. Statistical Yearbook for 2012)* / National statistics service.; red. N.S. Vlasenko, Kyiv, TOV "Avgust Treid", 2013, 402 p.

8. Zhalilo, Y.A. (2009), [The theory and practice of the formation of effective economic strategy of the state: monograph], NISD, Kyiv, Ukraine. *Стаття надійшла до редакції 13.03.2014 р.*